

ROZWÓJ OBSŁUGI KOMUNIKACYJNEJ MIESZKAŃCÓW W OBSZARZE AGLOMERACYJNYM MIASTA KRAKOWA

Od wielu lat stale zwiększa się liczba mieszkańców miast i osób, które są związane z miastem jako miejscem pracy, nauki, zaspokajania potrzeb kulturalnych i bytowych oraz związanych z ochroną zdrowia lub załatwianiem spraw administracyjnych i biznesowych. Proces urbanizacji obejmuje teren gmin przylegających do miast oraz aglomeracji i powoduje wzrost zapotrzebowania na usługi transportowe na obszarze podmiejskim o coraz większym zasięgu. W artykule przeanalizowano zmiany wielkości podaży i popytu na usługi transportu zbiorowego w aglomeracji krakowskiej w latach 1995–2009.

Wprowadzenie

Usługi publicznego transportu zbiorowego są potrzebne zarówno mieszkańcom miasta, pracodawcom, szkołom i uczelniom, administracji samorządowej, służbie zdrowia, animatorom kultury, jak i mieszkańcom obszaru aglomeracji. Odpowiedzialnymi za organizowanie transportu zbiorowego w miastach są samorządy gminne. Zadania te i kompetencje zostały przekazane gminom w ustawie² jako zadania własne. Odpowiedzialność za transport zbiorowy na poziomie ponadgminnym nie została już przypisana w tak jednoznacznej formie. Dbając o interesy mieszkańców dużych miast i aglomeracji oraz gmin położonych w rejonie ciężenia aglomeracji, władze samorządowe starają się na drodze porozumień międzygminnych zawierać umowy o wspólnym organizowaniu przewozów i finansowaniu komunikacji zbiorowej.

W Krakowie tradycja organizowania i odpowiedzialności miejskiego przewoźnika komunalnego, a potem zarządu transportu za komunikację zbiorową do regionów podmiejskich sięga lat sześćdziesiątych XX wieku. Obecnie w obsłudze gmin uczestniczy również wielu autobusowych przewoźników prywatnych i przewoźnik kolejowy.

Przedmiotem prezentowanej analizy będą linie obsługiwane przez miejskiego przewoźnika komunalnego. Kompleksowe pomiary liczby pasażerów przewożonych liniami aglomeracyjnymi rozpoczęły się w 1995 roku i są powtarzane co cztery, pięć lat [1,2,3,4].

Charakterystyka obsługi komunikacyjnej obszaru aglomeracyjnego Krakowa

W latach 1995–2006 liczba linii podmiejskich w dniu roboczym wynosiła od 41 do 44, a w soboty i niedziele o 4–6 linii mniej. W latach 2007 i 2008 zwiększono liczbę linii aglomeracyjnych do 61 w dniu roboczym, chociaż nie uległa zmianie liczba gmin, do których one dojeżdżają. Obsługiwane liniami aglomeracyjnymi gminy tworzyły pierścień otaczający miasto Kraków (rys. 1 – kolor czarny). Jednak od 2000 r. trzy gminy położone na północny wschód od Krakowa są obsługiwane wyłącznie przez przewoźnika prywatnego. Jednocześnie na północy i zachodzie stworzył się drugi zewnętrzny pierścień obsługiwanych gmin (rys. 1 – kolor szary).

Rys. 1. Obszar funkcjonowania komunikacji aglomeracyjnej w Krakowie

¹ Dr inż., Politechnika Krakowska, Zakład Organizacji i Ekonomiki Transportu, z_bryn@pk.edu.pl

² Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz.U. z 1990 r. Nr 16 poz. 95 z późniejszymi zmianami)

Zestawienie gmin i liczby linii aglomeracyjnych zapewniających przewozy pasażerów w dni robocze, soboty i niedziele przedstawiono w tabeli 1 i na rys. 2. Liczba linii aglomeracyjnych kursujących przez gminy, których obszar przylega do granic administracyjnych miasta Krakowa (Zielonki, Zabierzów, Liszki, Mogilany, Wieliczka), jest zwykle znacznie większa niż liczba linii docierających do gmin położonych w kolejnym pierścieniu gmin (Iwanowice, Krzeszowice, Skąła). Komunikację zbiorową w tych gminach częścię realizują przewoźnicy prywatni.

Linie dojeżdżające z Krakowa do obszaru gmin określane były początkowo mianem linii podmiejskich, a od 2009 roku są nazywane aglomeracyjnymi. Od początkowego okresu ich funkcjonowania mają trzycyfrowe oznaczenia rozpoczynające się od cyfry „2”.

Punktami początkowymi tras linii aglomeracyjnych są tradycyjnie dworce przesiadkowe komunikacji autobusowej

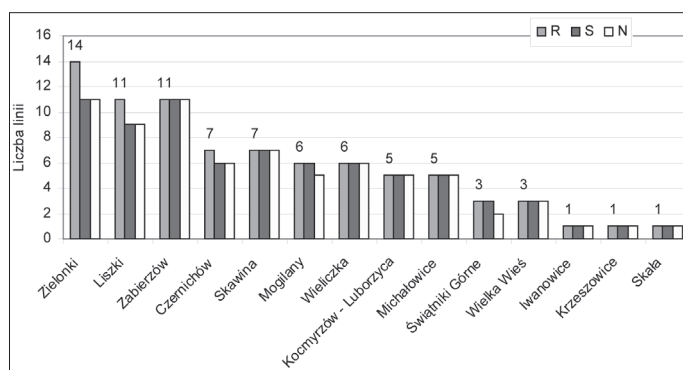
lub /i tramwajowej zlokalizowane w pobliżu dróg wyjazdowych w kierunku obsługiwanych gmin. W Krakowie taką funkcję pełnią dworce Borek Fałęcki, Bronowice Małe, Nowy Kleparz, Salwator i Aleja Przyjaźni. W dniu roboczym z tych pętli odjeżdża od 1 do 12 linii. Lista wykorzystywanych w latach 1995–2009 przystanków początkowych dla linii podmiejskich i liczba uruchamianych linii autobusowych została przedstawiona w tabeli 2, a lokalizacja tych przystanków w granicach administracyjnych miasta na rys. 3.

Tabela 1

Zestawienie gmin i liczby obsługujących je linii aglomeracyjnych												
Gmina	1995		2000			2006			2009			
	R	N	R	S	N	R	S	N	R	S	N	
Czernichów	3	3	3	2	2	3	3	3	7	6	6	
Iwanowice	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	
Kocmyrzów-Luborzycza	3	3	4	4	4	4	4	4	5	5	5	
Krzeszowice		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Liszki	6	7	10	8	8	7	6	6	11	9	9	
Michalowice	4	4	5	5	5	4	4	4	5	5	5	
Mogilany	5	6	5	5	4	6	6	5	6	6	5	
Skąła	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	
Skawina	4	5	2	2	2	5	3	3	7	7	7	
Świątyniki Górne	2	3	3	3	2	3	3	2	3	3	2	
Wieliczka	1	1	2	2	2	2	2	2	6	6	6	
Wielka Wieś	1	1	1	1	1	3	3	3	3	3	3	
Zabierzów	6	6	10	10	9	10	10	10	11	11	11	
Zielonki	9	9	9	7	7	9	7	7	14	11	11	
Igołomia-Wawrzeńczyce		1										
Niepołomice	3	3										
Nowe Brzesko	1	1										

R – w dni robocze, S – w soboty, N – w niedziele

Źródło: opracowanie własne

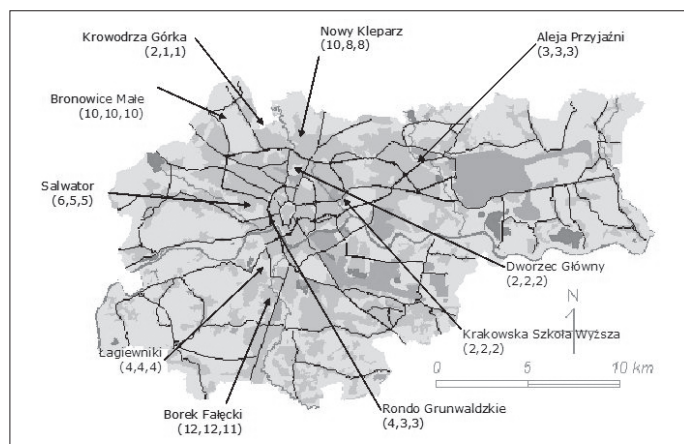

Rys. 2. Liczba linii komunikacji aglomeracyjnej Krakowa obsługujących gminy w dni robocze (R), soboty (S) i niedziele (N) w latach 1995–2009

Tabela 2

Przystanek początkowy	Rok											
	1995		2000			2006			2009			
	R	N	R	S	N	R	S	N	R	S	N	
Aleja Przyjaźni	1	1	2	2	2	2	2	2	3	3	3	
Borek Fałęcki	9	7	8	8	7	10	10	9	12	12	11	
Bronowice Małe			9	9	8	10	10	10	10	10	10	
Brzegi	1	1										
Cichy Kąciak	1	1										
Dworzec Główny	3	3	2	2	2	1	1	1	2	2	2	
Dworzec Płaszów									1	1	1	
Krakowska Szkoła Wyższa									2	2	2	
Krowodrza Górka						2	2	2	2	1	1	
Łągowniki	1	1	1	1	1	1	0	0	4	4	4	
Mistrzejowice	1	1	1	1	1							
Nowy Kleparz	10	10	8	6	6	8	6	6	10	8	8	
Plac Bohaterów Getta	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Pleszów	4	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Prądnik Czerwony			1	1	1	1	1	1	2	2	2	
Rondo Grunwaldzkie	1	1	1	1	1				4	3	3	
Rondo Mogilskie	1	1										
Salwator	6	5	6	5	5	6	5	5	6	5	5	
Sidzina Las	1	1										
Tyniec						1	0	0	1	1	1	
Ulica Barska			2	1	1							
Suma	41	37	43	39	37	44	39	38	61	56	55	

Źródło: opracowanie własne

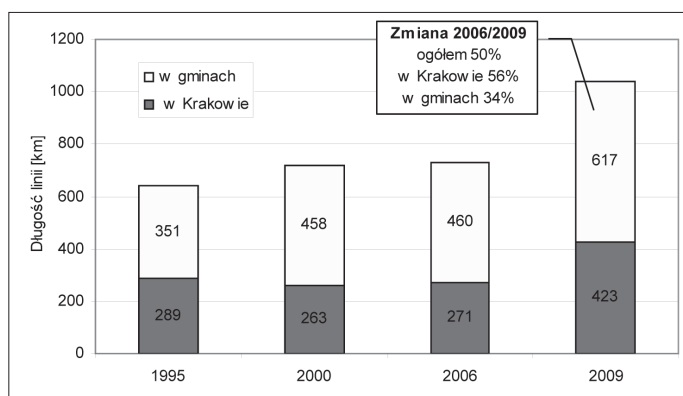
Rys. 3. Lokalizacja przystanków początkowych linii aglomeracyjnych na terenie miasta Krakowa

Długości linii aglomeracyjnych z podziałem na odcinki przebiegające w granicach administracyjnych miasta i gmin przedstawiono w tabeli 3 i na rys. 4.

Tabela 3

Zestawienie długości tras linii aglomeracyjnych w latach 1995–2009 [km]									
Rok	Łączna długość tras w komunikacji aglomeracyjnej			Minimalna długość dla linii			Maksymalna długość dla linii		
	ogółem	w Krakowie	w gminach	ogółem	w Krakowie	w gminach	ogółem	w Krakowie	w gminach
1995	640,00	289,30	350,70	4,85	3,65	1,2	39,30	18,30	21,00
2000	559,82	262,63	457,96	5,88	2,20	1,1	21,98	11,08	33,70
2006	689,38	270,52	460,44	7,92	2,06	0,5	38,76	13,71	33,58
2009	1037,26	423,22	617,04	4,96	2,26	0,05	38,38	17,33	33,58

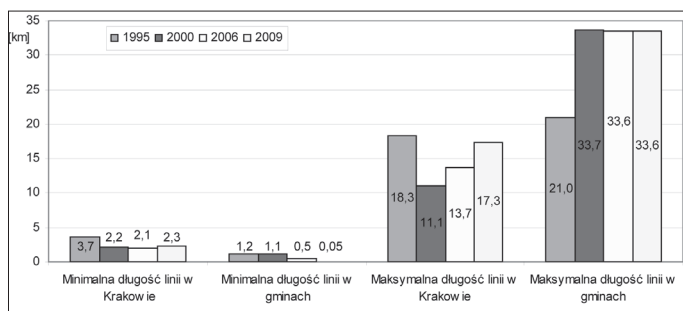
Źródło: opracowanie własne

Rys. 4. Łączna długość linii aglomeracyjnych w obszarze aglomeracyjnym Krakowa w latach 1995–2009

Długości pojedynczych linii aglomeracyjnych w okresie 1995–2009 ulegały zmianie. Najkrótsze, o trasach wynoszących około 4,9 km funkcjonowały w 1995 i 2009 r., ale w tych samych latach funkcjonowały również linie najdłuższe, do 39 km. W 2000 r. przedział długości linii wynosił od 5,9 do 22,0 km, a w 2006 r. od 7,9 do 38,8 km. Łączna długość tras linii aglomeracyjnych była najkrótsza w 2000 r. i wynosiła 560 km, a najdłuższa w 2009 r. i wynosiła 1037 km, tzn. została wydłużona o 85% w stosunku do roku 2000.

Linie aglomeracyjne z założenia miały służyć obsłudze rejonów podmiejskich, a ich początkowe przystanki powinny być zlokalizowane blisko granic administracyjnych miasta. Jednak proporcje długości odcinków trasy położonych na terenie miasta i gmin są zaskakujące. Warto zauważyć,

Rys. 5. Najkrótsze i najdłuższe odcinki linii aglomeracyjnych na terenie miasta Krakowa i w gminach w latach 1995–2009

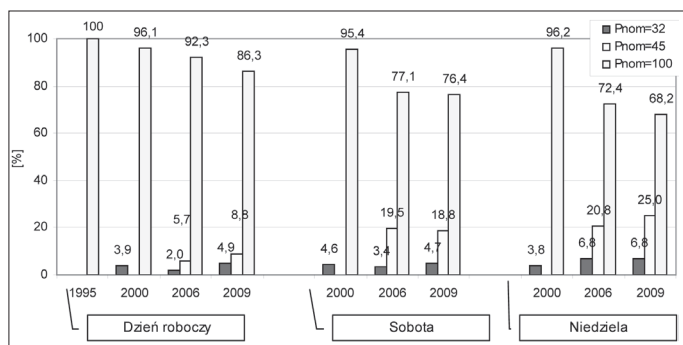
że w badanym okresie minimalna długość linii w Krakowie wynosiła od 3,7 do 2,1 km, natomiast minimalna długość linii na terenie gmin w 1995 sięgała 1,2 km, a następnie systematycznie się zmniejszała do 0,05 km w 2009 r. (rys. 5). Maksymalna długość linii na terenie Krakowa wynosiła od 11,1 km w 2000 r. do 17,3 km w 2009 r. Zasięg linii na terenie gmin zwiększył się o 60%, z 21,0 km w 1995 r. do 33,6 km w 2009 r.

Struktura podaży pojazdów obsługujących linie aglomeracyjne została przedstawiona w tabeli 4 i na rys. 6.

Tabela 4

Struktura podaży dla linii aglomeracyjnych									
Rok	Dzień roboczy			Sobota			Niedziela		
	Midibus Pnom=32	Midibus Pnom=45	Autobus krótki Pnom=98÷110	Midibus Pnom=32	Midibus Pnom=45	Autobus krótki Pnom=98÷110	Midibus Pnom=32	Midibus Pnom=45	Autobus krótki Pnom=98÷110
1995			100						
2000	3,9		96,1	4,6		95,4	3,8		96,2
2006	2,0	5,7	92,3	3,4	19,5	77,1	6,8	20,8	72,4
2009	4,9	8,8	86,3	4,7	18,8	76,4	6,8	25,0	68,2

Źródło: opracowanie własne

Rys. 6. Zmiany struktury podaży linii aglomeracyjnych Krakowa w latach 1995–2009 w dni robocze, soboty i niedziele

W roku 1995 na wszystkich liniach aglomeracyjnych były wykorzystywane autobusy krótkie tzn. posiadające od 98 do 110 miejsc siedzących i stojących. Od 2000 r. rozpoczęto sukcesywnie wprowadzać do eksploatacji pojazdy mniejsze, lepiej dostosowane do liczby podróżujących. Początkowo były to tylko midibusy o 32 miejscach pojemności nominalnej (Autosan H6), a potem również nieco większe pojazdy o 45 miejscach (Jelcz 081 Mvero). W 2009 r. w odpowiedzi na coraz mniejszy popyt w przewozach aglomeracyjnych w dniu roboczym blisko 14% kursów było wykonywanych przez midibusy, w sobotę ponad 23% i w niedzielę około 32%. Zmiany struktury podaży zostały zilustrowane na rys. 6.

Charakterystyka pracy przewozowej w obszarze aglomeracyjnym Krakowa

Liczbę kursów uruchamianych i liczbę przewiezionych pasażerów liniami aglomeracyjnymi przedstawiono w tabeli 5.

Tabela 5

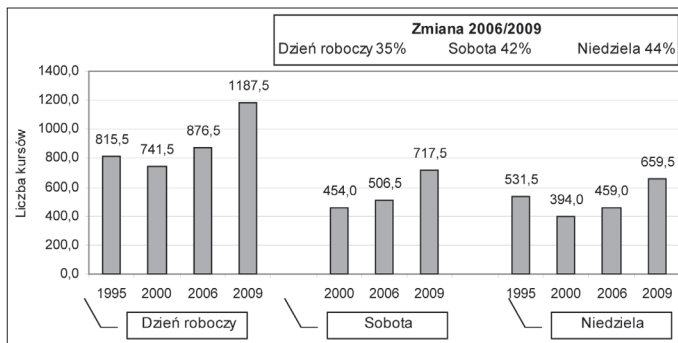
Zestawienie liczby kursów i liczby przewożonych pasażerów dla linii aglomeracyjnych									
Rok	Dla wszystkich linii aglomeracyjnych razem			Minimalna dla linii			Maksymalna dla linii		
	Liczba kursów	Liczba przewożonych pasażerów	Średnia liczba pasażerów przewożonych w kursie	Liczba kursów	Liczba przewożonych pasażerów	Średnia liczba pasażerów przewożonych w kursie	Liczba kursów	Liczba przewożonych pasażerów	Średnia liczba pasażerów przewożonych w kursie
Dzień roboczy									
1995	815,5	83 438	51,2	6,0	301	23,6	89,0	8134	87,9
2000	741,5	61 098	41,2	6,0	318	10,75	89,0	7802	66,12
2006	876,5	64 410	36,7	6,0	221	9,26	83,0	12961	78,55
2009	1187,5	83 926	35,3	6,0	156	7,80	83,0	5676	91,86
Sobota									
2000	454,0	34 058	37,5	5,0	171	10,06	47,0	5129	61,06
2006	506,5	32 932	32,5	5,0	153	11,68	58,5	8059	68,88
2009	717,5	42 695	29,8	4,0	28	2,80	47,0	3586	60,11
Niedziela									
1995	531,5	33 242	31,3	3,0	194	7,50	36,0	2747	59,50
2000	394,0	24 940	31,6	3,5	147	6,97	36,0	3405	61,08
2006	459,0	26 250	28,6	4,0	114	10,96	50,5	6168	61,07
2009	659,5	33 541	25,4	4,0	34	3,40	47,0	3205	56,08

Źródło: opracowanie własne

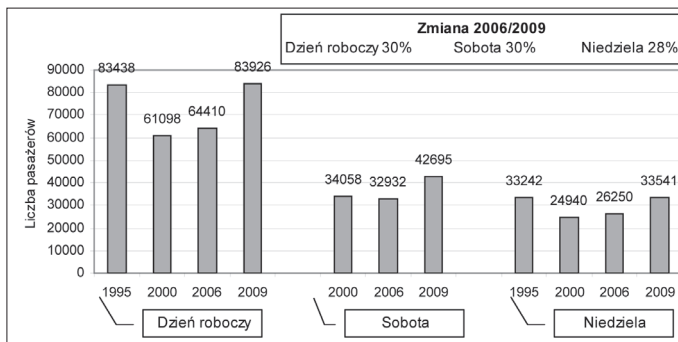
Łączna liczba kursów uruchamianych na liniach aglomeracyjnych była najmniejsza w 2000 r. (rys. 7). W kolejnych latach nastąpiło sukcesywne zwiększanie do 1188 w dni robocze, 718 w soboty i 660 w niedziele. Wzrost liczby kursów wynosił w tym okresie odpowiednio 60% w dni robocze, 58% w soboty i 67% w niedziele. Najmniejsza liczba kursów w dni robocze dla linii wynosiła 6 (tzn. po 6 kursów z Krakowa i w kierunku do Krakowa), 4 w soboty (2009 r.) i 3 w niedziele (2000 r.). Największa liczba kursów na linii w była uruchamiana w dniu roboczym w 2000 r. – 89 kursów w ciągu dnia, w sobotę i w niedzielę w 2006 r. odpowiednio 58,5 i 50,5 kursów.

Łączna liczba przewiezionych pasażerów w latach 1995 i 2009 w dniu roboczym przekraczała 83 tys. osób, natomiast w latach 2000 i 2006 była o blisko 37% mniejsza. Również w soboty i niedziele łączna liczba pasażerów była największa w 2009 r. i wynosiła odpowiednio 42,7 tys. i 33,5 tys. osób. Liczba pasażerów przewożonych w soboty w komunikacji aglomeracyjnej stanowi około 51%, a liczba pasażerów przewożonych w niedziele około 40% liczby pasażerów przewożonych w dniu roboczym. Zmiany liczby przewożonych pasażerów w dni robocze, soboty i niedziele zostały zilustrowane na rys. 8.

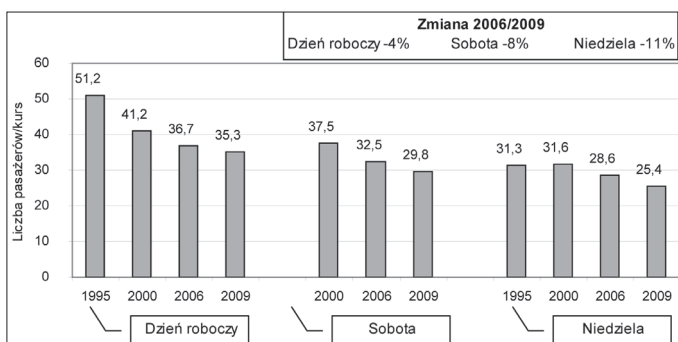
Średnia liczba pasażerów przewożonych w kursie była największa w 1995 r. i wynosiła 51 osób w dniu roboczym i w kolejnych latach zmalała do 35 osób w 2009 r. Średnia liczba pasażerów przewożonych autobusami aglomeracyjnymi w soboty i niedziele była odpowiednio mniejsza i wynosiła w 2009 r. 30 osób w soboty i 25 osób w niedziele. Zmiany średniej liczby pasażerów przewożonych w kursie w dni robocze, soboty i niedziele zostały zilustrowane na rys. 9.

Rys. 7. Zmiany liczby kursów linii aglomeracyjnych Krakowa w latach 1995–2009 w dni robocze, soboty i niedziele

Rys. 8. Zmiany liczby przewiezionych pasażerów dla linii aglomeracyjnych Krakowa w latach 1995–2009 w dni robocze, soboty i niedziele

Rys. 9. Zmiany średniej liczby przewożonych pasażerów w kursie linii aglomeracyjnych Krakowa w latach 1995–2009 w dni robocze, soboty i niedziele

Najmniejsza liczba pasażerów przewożonych w dniu roboczym pojedynczą linią aglomeracyjną wynosiła w 1995 r. 301 osób, a w 2009 r. zmalała o połowę do 156 osób. Największą liczbę pasażerów przewiezionych jedną linią zaobserwowano w 2006 r. i wynosiła ona 12 961 osób w dniu roboczym, 8059 w sobotę i 6168 w niedzielę.

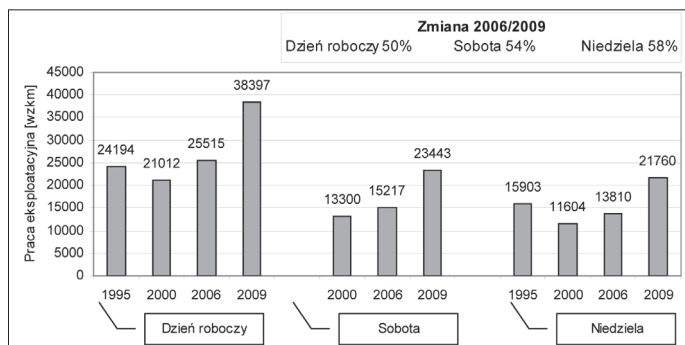
Zestawienie wielkości pracy przewozowej w wozokilometrach i wozogodzinach przedstawiono w tabeli 6.

Najmniejszą pracę eksploatacyjną zarówno w wozogodzinach, jak i w wozokilometrach wykonywano na liniach aglomeracyjnych w 2000 r. Wynosiła ona w dniu roboczym odpowiednio 733 godziny i 21 012 wzk, w sobotę 456 godzin i 13 300 wzk oraz w niedzielę 394 godziny i 11 606 wzk. Zmiany wielkości pracy przewozowej w wozokilometrach i wozogodzinach w dni robocze, soboty i niedziele zostały zilustrowane na rys. 10 i 11.

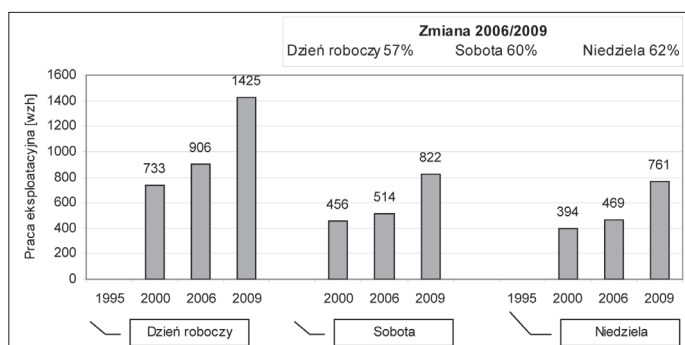
Tabela 6

Zestawienie pracy eksploatacyjnej dla linii aglomeracyjnych									
Rok	Dla wszystkich linii aglomeracyjnych razem			Minimalna dla linii			Maksymalna dla linii		
	Praca eksploatacyjna [wzkm]	Praca eksploatacyjna [wzh]	Wskaźnik [pas/wzkm]	Praca eksploatacyjna [wzkm]	Praca eksploatacyjna [wzh]	Wskaźnik [pas/wzkm]	Praca eksploatacyjna [wzkm]	Praca eksploatacyjna [wzh]	Wskaźnik [pas/wzkm]
Dzień roboczy									
1995	24194,10		3,44	121,8		2,14	1897,1		5,77
2000	21011,89	733,49	2,91	156,24	4,83	1,60	1815,60	68,36	5,14
2006	25515,20	905,82	2,53	160,74	4,94	0,93	2322,41	98,41	6,24
2009	38396,66	1425,36	2,19	99,20	3,47	0,81	2154,75	91,68	5,12
Sobota									
2000	13300,18	456,38	2,56	118,80	5,32	0,78	1224,81	45,10	4,85
2006	15217,36	514,24	2,16	104,95	4,57	0,60	1670,37	67,29	5,35
2009	23442,73	821,75	1,82	49,60	1,53	0,51	1558,05	61,13	4,05
Niedziela									
1995	15902,80		2,09	97,80		1,06	969,30		4,07
2000	11604,31	393,52	2,15	97,80	2,96	1,03	991,61	36,63	3,43
2006	13809,99	468,99	1,90	104,95	3,42	0,57	1434,22	58,35	4,30
2009	21760,02	761,41	1,54	49,60	1,57	0,43	1558,05	59,78	3,12

Źródło: opracowanie własne

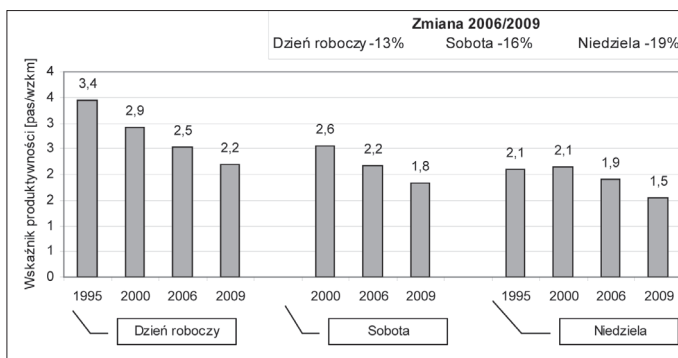

Rys. 10. Zmiany wielkości pracy eksploatacyjnej [wzkm] linii aglomeracyjnych Krakowa w latach 1995–2009 w dni robocze, soboty i niedziele

Rys. 11. Zmiany wielkości pracy eksploatacyjnej [wzh] linii aglomeracyjnych Krakowa w latach 1995–2009 w dni robocze, soboty i niedziele

Jednak wskaźnik liczby przewiezionych pasażerów na każdy wozokilometr był najwyższy w 1995 r. i wynosił w dniu roboczym 3,44, a potem sukcesywnie malał do 2,19 w 2009 r., czyli o 36%. W soboty wskaźnik ten zmalał z 2,6 w 2000 do 1,8 w 2009 r., czyli o 29%. W niedziele zmiana była nieco mniejsza z 2,1 do 1,5, tzn. o 26,4%. Zmiany wskaźnika produktywności w dni robocze, soboty i niedziele zostały zilustrowane na rys. 12.

Rys. 12. Zmiany wskaźnika produktywności linii aglomeracyjnych Krakowa w latach 1995–2009 w dni robocze, soboty i niedziele

Analiza wybranych wskaźników charakteryzujących przewozy na liniach alomeracyjnych

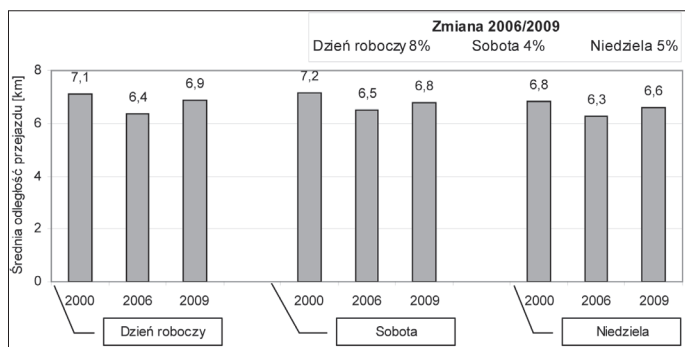
Wielkości trzech wskaźników tj. średniej odległości przejazdu pasażera, średniej prędkości komunikacyjnej i maksymalnego godzinnego potoku pasażerów przedstawiono w tabeli 7. Analizy wykonano z pominięciem roku 1995 ze względu na niekompletność danych z tamtych pomiarów.

Średnia odległość przejazdu pasażera na liniach aglomeracyjnych wynosiła w 2009 r. około 6,9 km w dniu roboczym, 6,8 km w sobotę i 6,6 km w niedzielę. Najkrótsze odległości przejazdu zaobserwowano w 2006 r. Na poszczególnych liniach najmniejsze i najdłuższe odległości przejazdu w dniu roboczym wystąpiły w 2009 r. i wynosiły odpowiednio 1,8 km i 15,9 km. Najmniejsze odległości przejazdu w sobotę i w niedzielę były znacznie dłuższe i wynosiły 3,2 i 2,8 km, a najdłuższe odległości odpowiednio 15,7 i 13,5 km. Zmiany średniej odległości przejazdu pasażera w dni robocze, soboty i niedziele zostały zilustrowane na rys. 13.

Tabela 7

Zestawienie wybranych wskaźników dla linii aglomeracyjnych									
Rok	Dla wszystkich linii aglomeracyjnych razem			Minimalna dla linii			Maksymalna dla linii		
	Średnia odległość przejazdu [km]	Średnia prędkość komunikacyjna [km/h]	Maksymalny potok godzinny [pas]	Średnia odległość przejazdu [km]	Średnia prędkość komunikacyjna [km/h]	Maksymalny potok godzinny [pas]	Średnia odległość przejazdu [km]	Średnia prędkość komunikacyjna [km/h]	Maksymalny potok godzinny [pas]
Dzień roboczy									
2000	7,117	28,65	29	3,430	20,60	12,399	35,59	444	
2006	6,363	28,2	20	3,406	18,41	12,021	36,67	321	
2009	6,874	26,94	19	1,798	17,23	15,946	37,23	277	
Sobota									
2000	7,170	29,14	18	3,256	21,33	11,779	36,89	188	
2006	6,505	29,59	18	3,370	22,67	12,508	38,05	211	
2009	6,767	28,53	10	3,220	22,04	15,717	38,67	126	
Niedziela									
2000	6,840	29,49	19	3,052	23,03	10,490	36,62	115	
2006	6,280	29,45	14	3,410	23,03	13,239	39,63	161	
2009	6,594	28,58	10	2,783	22,05	13,484	38,38	117	

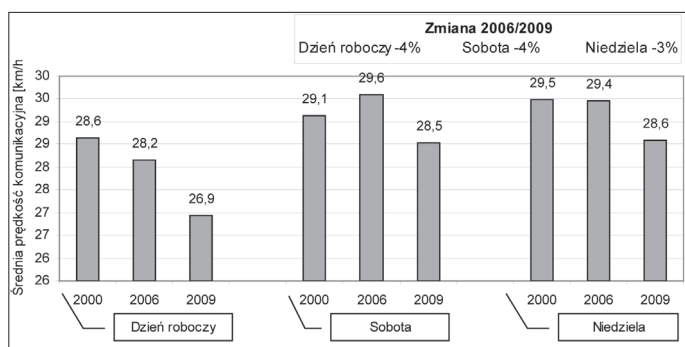
Źródło: opracowanie własne

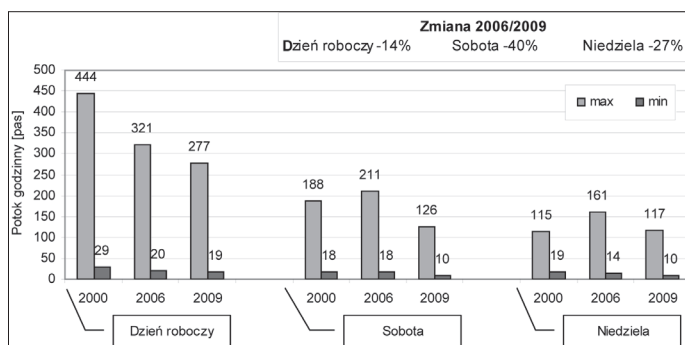
Rys. 13. Zmiany średniej odległości przejazdu pasażerów linii aglomeracyjnych Krakowa w latach 2000–2009 w dni robocze, soboty i niedziele

W latach 2000–2009 w dni robocze średnia prędkość eksploatacyjna systematycznie malała z 28,6 km/h w 2000 r. do 26,9 km/h w 2009 r. W soboty i niedziele średnia prędkość komunikacyjna była wyższa i wynosiła w 2009 r. 28,5 km/h. Najmniejsza średnia prędkość eksploatacyjna zaobserwowana dla linii aglomeracyjnej wystąpiła w 2009 r. w dniu roboczym i wynosiła 17,2 km/h, a największa w niedzielę 38,4 km/h. Zmiany średniej prędkości komunikacyjnej w dni robocze, soboty i niedziele zostały zilustrowane na rys. 14.

Najmniejszy godzinny potok pasażerów na linii aglomeracyjnej wynosił 10 osób w sobotę i w niedzielę 2009 r. Największy potok godzinny wynoszący 444 osoby wystąpił w dniu roboczym w 2000 r., natomiast w 2009 r. największy potok godzinny wynosił tylko 277 osób. Zmiany maksymalnych i minimalnych godzinnych potoków pasażerów na liniach aglomeracyjnych w dni robocze, soboty i niedziele zostały zilustrowane na rys. 15.

Rys. 14. Zmiany średniej prędkości komunikacyjnej [km/h] linii aglomeracyjnych Krakowa w latach 2000–2009 w dni robocze, soboty i niedziele

Rys. 15. Zmiany wielkości godzinnych potoków pasażerów linii aglomeracyjnych Krakowa w latach 2000–2009 w dni robocze, soboty i niedziele

Charakterystyka popytu na przewozy liniami aglomeracyjnymi

Rozkład popytu na przewozy w kolejnych godzinach doby przedstawiono w tabeli 8. Analizy wykonano również z pominięciem roku 1995 ze względu na niekompletność danych z tamtych pomiarów.

Tabela 8

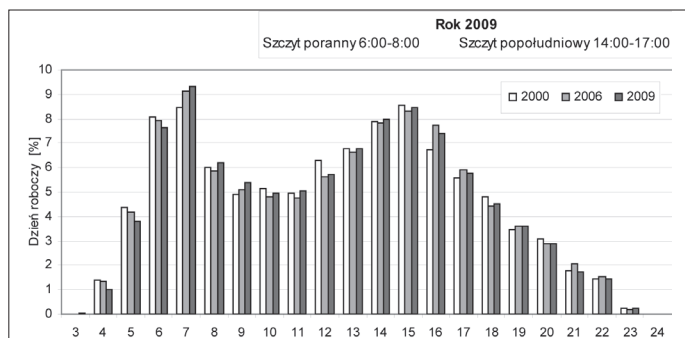
Godzina doby	Rozkład udziałów popytu na przewozy liniami aglomeracyjnymi w kolejnych godzinach doby [%]								
	Dzień roboczy			Sobota			Niedziela		
	2000	2006	2009	2000	2006	2009	2000	2006	2009
3	0,00	0,01	0,03	0,01	0,02	0,08	0,01	0,15	0,15
4	1,39	1,34	1,03	1,07	1,04	0,88	0,77	0,74	0,69
5	4,38	4,18	3,81	3,17	3,39	2,35	1,94	1,67	1,50
6	8,07	7,95	7,63	5,39	5,12	4,13	3,85	3,62	3,46
7	8,48	9,16	9,34	6,05	5,53	5,16	4,81	3,98	4,35
8	6,01	5,88	6,21	6,50	5,20	5,46	6,28	5,17	5,32
9	4,92	5,10	5,38	5,94	5,63	6,71	5,85	5,48	5,87
10	5,12	4,81	4,97	6,25	6,12	6,55	7,33	7,75	7,25
11	4,97	4,78	5,03	7,06	6,43	6,76	6,33	7,02	6,82
12	6,32	5,63	5,72	6,61	6,90	6,60	6,49	7,02	7,30
13	6,77	6,63	6,77	6,73	6,74	7,22	5,38	7,14	6,93
14	7,87	7,84	8,00	6,78	7,96	7,73	6,33	7,34	7,76
15	8,56	8,30	8,48	6,82	6,80	7,31	7,05	7,58	7,33
16	6,71	7,76	7,42	5,94	6,76	6,46	6,75	6,65	7,09
17	5,57	5,92	5,79	5,26	5,72	5,76	6,15	6,19	6,00
18	4,83	4,43	4,51	5,03	5,83	5,96	6,09	6,34	6,42
19	3,48	3,59	3,61	4,51	4,58	4,87	5,90	5,39	6,00
20	3,06	2,87	2,87	4,27	4,01	4,05	5,77	4,79	4,44
21	1,80	2,09	1,73	3,22	3,41	2,72	3,38	3,06	2,65
22	1,46	1,56	1,42	2,69	2,35	2,64	3,05	2,44	2,25
23	0,24	0,19	0,24	0,69	0,46	0,58	0,50	0,48	0,38
24	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,00	0,02

Źródło: opracowanie własne

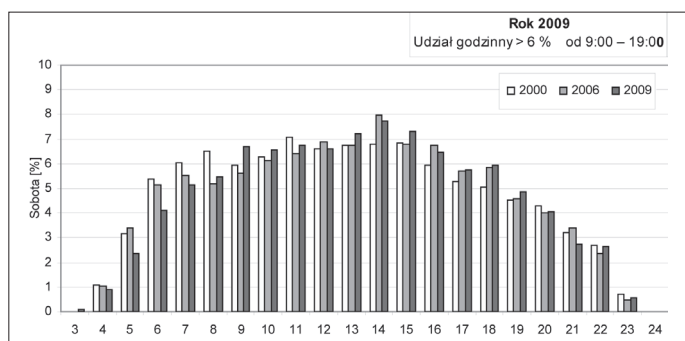
Przewozy w dniu roboczym w latach 2000–2009 (rys. 16) charakteryzowało występowanie dwu okresów szczytowych. Szczyt poranny trwał dwie godziny od 6.00 do 8.00 i był większy niż szczyt popołudniowy. Szczyt popołudniowy rozpoczynał się około godziny 13.00 i trwał do 18.00. W 2009 r. można zauważyć niewielki wzrost udziału popytu w godzinach od 7.00 do 17.00 i pewne zmniejszenie udziałów popytu w godzinach wieczornych.

Popyt godzinny w soboty (rys. 17) i niedziele (rys. 18) był rozmieszczony dość równomiernie. W soboty w godzinach od 7.00 do 20.00 przekraczał 5% w każdej godzinie doby. W niedzielę popyt przekraczający 5% pojawiał się dopiero po godzinie 8.00 i trwał do 20.00. W 2009 r. godzinne udziały popytu w godzinach dziennych (od 8.00 do 20.00) były większe, a rano (przed godziną 8.00) i wieczorem (po 20.00) były mniejsze niż udziały tego popytu w latach poprzednich.

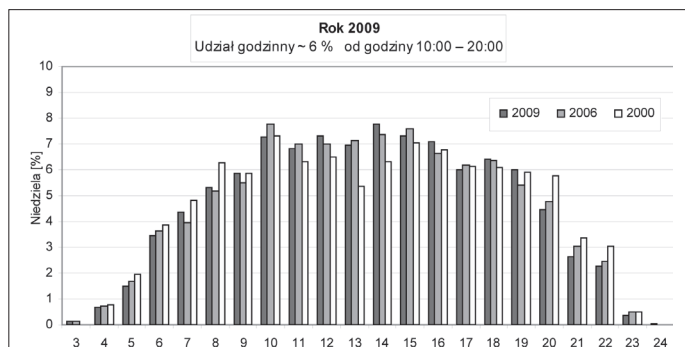
Struktura udziału liczby pasażerów korzystających z linii aglomeracyjnych na odcinku w granicach administracyjnych Krakowa i w gminach została przedstawiona w tabeli 9.

Rys. 16. Porównanie dobowego popytu na przewozy liniami aglomeracyjnymi w dniu roboczym w latach 2000–2009

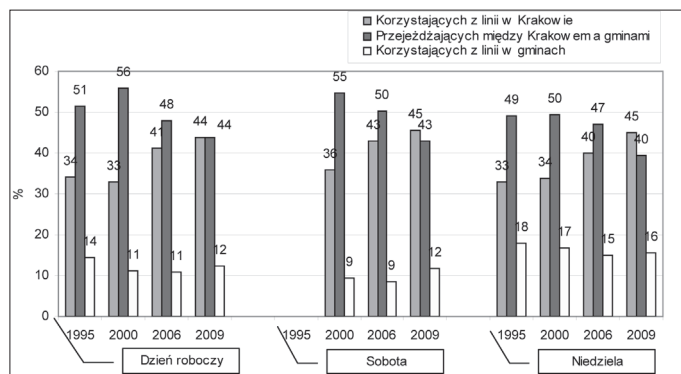

Rys. 17. Porównanie popytu na przewozy liniami aglomeracyjnymi w soboty w latach 2000–2009

Rys. 18. Porównanie popytu na przewozy liniami aglomeracyjnymi w niedziele w latach 2000–2009

W latach 2000–2009 stale rosła liczba pasażerów linii aglomeracyjnych zarówno na odcinku krakowskim, jak i gminnym. W 2009 r. udział pasażerów odcinka krakowskiego stanowił około 44% zarówno w dniu roboczym, jak i w sobotę i niedzielę. Zwiększał się również udział pasażerów odcinka gminnego i wynosił na 2009 r. 12% w dniu roboczym i w sobotę, a nawet 15,5% w niedzielę. Odpowiednio malał udział pasażerów przejeżdżających pomiędzy Krakowem a gminami.

Rys. 19. Struktura liczby pasażerów korzystających z linii aglomeracyjnych w dni robocze, soboty i niedziele w latach 1995–2009

Podsumowanie

Porozumienia komunikacyjne zawarte między organizatorem transportu zbiorowego w Krakowie i władzami okolicznych gmin pozwoliły na znaczne poszerzenie oferty przewozowej w zakresie obsługi komunikacyjnej obszaru aglomeracyjnego. Zwiększeniu uległa liczba uruchamianych linii autobusowych o 17 w dni robocze, soboty i niedziele. Wydłużona została również długość obsługiwanych tras, chociaż nie zwiększono liczby gmin korzystających z aglomeracyjnego transportu publicznego. Zaproponowane rozwiązanie spotkało się z aprobatą mieszkańców aglomeracji i zaowocowało zwiększeniem liczby przewożonych pasażerów liniami aglomeracyjnymi, mimo postępującego wzrostu poziomu motoryzacji społeczeństwa. Osoby nie posiadające własnych samochodów osobowych lub uprawnień do ich prowadzenia mogą być bardziej mobilne zarówno w zakresie potrzeb obligatoryjnych, jak i fakultatywnych.

Literatura

1. Starowicz W. z zespołem, *Wyniki oszacowania opłacalności przewozów realizowanych przez MPK Sp. z o.o. w Krakowie na liniach podmiejskich*, opracowanie dla Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego w Krakowie, Kraków 1995.
2. Starowicz W. z zespołem, *Badania i analiza stopnia wykorzystania linii podmiejskich obsługiwanych przez MPK S.A. oraz KPPU Spółka z o.o. dla zaspokajania potrzeb przewożonych mieszkańców Krakowa*, opracowanie dla Urzędu Miasta Krakowa, Kraków 2000.
3. Starowicz W. z zespołem, *Wyniki badań struktury przejazdów pasażerów w komunikacji podmiejskiej*, opracowanie dla Zarządu Transportu Publicznego w Krakowie, Kraków 2006.
4. Bryniarska Z. Sapoń G., *Wykonanie badań funkcjonowania miejskiej komunikacji zbiorowej w Krakowie wraz z opracowaniem wyników*, opracowanie dla Zarządu Infrastruktury Komunalnej i Transportu w Krakowie, Kraków, 2009.

Tabela 9

Rozkład liczby pasażerów korzystających z linii aglomeracyjnych w Krakowie i w gminach						
Rok	Liczba pasażerów			Udział procentowy		
	korzystających z linii w Krakowie	przejeżdżających między Krakowem a gminą	korzystających z linii w gminach	korzystających z linii w Krakowie	przejeżdżających między Krakowem a gminą	korzystających z linii w gminach
Dzień roboczy						
1995	28 430	42 872	11 927	34,1	51,4	14,3
2000	21 387	36 329	7 166	33,0	56,0	11,0
2006	26 434	30 964	7 012	41,0	48,1	10,9
2009	36 737	36 860	10 271	43,8	44,0	12,2
Sobota						
2000	13 031	19 912	3 394	35,9	54,8	9,3
2006	13 922	16 347	2 769	42,9	50,4	8,5
2009	19 423	18 302	5 040	45,5	42,9	11,8
Niedziela						
1995	10 943	16 361	5 938	32,9	49,2	17,9
2000	10 099	14 765	4 960	33,9	49,5	16,6
2006	10 321	12 133	3 845	40,1	47,1	14,9
2009	15 065	13 260	5 238	44,9	39,5	15,6

Źródło: opracowanie własne